

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 352(477.83)(091)

О. А. Гавриленко,*доктор юридичних наук, доцент,**професор кафедри державно-правових дисциплін**факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства та дізнання**Харківського національного університету внутрішніх справ***ПАНЕГРИК ЛЬВІВСЬКОМУ МІСЬКОМУ ПРАВУ**

У співтоваристві вітчизняних істориків права Василь Кіселичник є знаним дослідником, праці якого традиційно відображають широту інтересів та глибоку зацікавленість вченого у предметах своїх розвідок. Водночас, усі його наукові праці об'єднані притаманним більшості львів'ян палким «міським патріотизмом», що пронизує кожну сторінку, яка виходить «з-під пера», а точніше, з принтера цього майстра наукового слова. Рецензована монографія «Львівське міське право (друга половина XIII – початок XX століття)»¹ є результатом тривалого інтересу автора до проблем історії львівського міського самоврядування та права міської громади.

Зміни, що відбулися в Україні протягом останніх десятиріч, розгортання процесів національного відродження спричинили сплеск уваги суспільства до її минулого. Одним із засобів запобігання прямому запозиченню й теоретично необґрунтованому експериментуванню в муніципальній сфері може бути звернення до юридичної спадщини і досвіду діяльності органів місцевого самоврядування, накопиченого попередніми поколіннями. У зв'язку з цим вивчення процесів становлення та розвитку львівського міського права вбачається цілком виправданим і доцільним. Актуальність спеціального дослідження генези міського права в другій половині XIII – на початку XX ст. на прикладі м. Львова, крім іншого, зумовлена й відсутністю подібних досліджень не лише відносно цього міста, але й стосовно багатьох інших великих міст України. Тому дослідження визначеної проблеми виводить на з'ясування комплексу актуальних питань історії міського правотворення, модернізації міст шляхом усебічного реформування усіх сфер життя.

Взагалі перший висновок, якого доходиш, розкривши книгу В. П. Кіселичника, – це чіткість та продуманість як структури монографії загалом, так і кожного з її розділів чи підрозділів. Мистецтво вченого полягає, на нашу думку, насамперед у тому, щоб складне пояснити доступно, просто, зрозуміло. У даному випадку ми маємо повчальний для багатьох інших науковців приклад того, як це варто робити.

¹ Кіселичник В. П. Львівське міське право (друга половина XIII – початок XX століття) : монографія / В. П. Кіселичник. – Л. : ЛьвДУВС, 2011. – 472 с.

Джерельну базу монографії можна вважати цілком репрезентативною. В. П. Кіселічником використано значну кількість опублікованих джерел (окремих нормативних актів та збірок документів і матеріалів, журнальних та газетних публікацій, спеціальної літератури). Ним також опрацьовано значний пласт матеріалів з архівосховищ Центрального державного історичного архіву України у м. Львові, а також відділу рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. Василя Стефаника Національної академії наук України. Використання такого великого обсягу джерел та літератури, у тому числі й іноземними мовами, дозволило достатньо повно проаналізувати як генезу середньовічного міського права Львова, так і особливості його розвитку у другій половині XIX – на початку XX ст.

У даному випадку ми маємо перед собою фундаментальну наукову розробку, побудовану, насамперед, на аналізі основних пам'яток міського права Львова. Робота, що рецензується, містить оригінальні роздуми, нетривіальні умовиводи, цікаві, «незаяложені» цитати та коментарі. Через товщу віків автор доносить до нас голоси з минулого: «... король ... був у Львові, йому дали чотири колоди вівса, його писареві подарували калитку ...» – таку цитату наводить дослідник, розповідаючи про активність, яку виявляла у XV ст. міська громада та її самоврядні органи у пошуках заступництва та правового захисту від короля, не гребуючи при цьому навіть підкупом (с. 161).

Європейськість міського права середньовічного Львова підкреслюється яскравим висвітленням автором компетенції міських магістратів, яка загалом співпадає з функціями магістратів інших міст Європи, наприклад, італійських міст-республік (Генуї, Венеції), а також їхніх колоній, що розташовувалися на півдні сучасної України (Каффи, Солдайї, Чембало, Монкастро тощо). Зафіксовані історичними джерелами дипломатичні взаємини львів'ян з ними, поза сумнівом, справляли вплив на право міста. Так, показово у цьому відношенні є магістратура синдиків, які, за висновком В. П. Кіселічника, були наділені у Львові широкими судовими повноваженнями, а також виконували функції «налагодження стосунків з численними світськими урядовцями та духовними особами, з послими (депутатами) і сенаторами, шляхтою, земськими та гродськими урядниками» (с. 166–167). Про існування таких урядовців у середньовічних містах нам відомо й зі статей Статуту генуезьких колоній на Чорному морі 1449 р., де визначено, що на членів каффської колеї генеральних синдиків покладался обов'язок «засідати у місці суду» і судити «кожного дня». Синдики мали право здійснювати слідство і передавати суду всіх чиновників Каффи та інших міст, що перебували у межах їхньої компетенції, які будуть себе «погано вести на службі та будуть обвинувачені у зловживаннях, протизаконних діях, злочинах чи насильстві, скоєних ними», а також «тих, які не виконали того, що по службі повинні були виконати відносно найманців, підпорядкованих їм чиновників», і

«карати усіх грошовим штрафом на свій розгляд». У монографії цікаво було б порівняти, принаймні побіжно, правову регламентацію діяльності магістратів Львова та посадовців інших великих європейських міст того часу, що надало б можливість виявити її особливості та спільні риси.

Робота не позбавлена й деяких інших недоліків. Так, на наш погляд, заслуговує на більш пильну увагу та аналіз дисертація Т. Д. Гошко «Магдебурзьке право Центральної та Східної Європи XIII – XVIII ст. в українській та польській історіографії». Для порівняння доцільно було б опрацювати також наукові дослідження, що містять інформацію щодо генези міського права й інших міст України, наприклад, публікації та кандидатську дисертацію С. М. Стременовського «Міське самоврядування м. Одеси в середині XIX століття: історико-правове дослідження» тощо. Потребують розширення висновки до деяких підрозділів (3.1, 4.1).

Загалом варто наголосити, що рецензована робота містить ще чимало цікавих спостережень, думок та висновків, але, на жаль, рецензія не дає можливості у повному обсязі розкрити цінність монографії. Підсумовуючи вищесказане, хотіли б зазначити, що, переглядаючи статті, опубліковані з даної теми В. П. Кіселичником протягом майже двох десятиріч, ми констатували неординарність рівня його наукових розвідок. За час, що минув, відбулася еволюція у бік аналітичного синтезу, теоретичного осмислення ним процесів середньовічної та модерної історії права, і тому рецензована монографія може стати ґрунтовною основою для дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук.